

observant

ONAFHANKELIJK WEEKBLAD UNIVERSITEIT MAASTRICHT / JAARGANG 46 / 27 NOVEMBER 2025 / Nr 12

Pensioen iets voor 'later'?

“Check het nú, het kan al vroeg grote impact hebben”

P.6-7

50 jaar UM

2001-2002:
Collegevoorzitter Karl Dittrich,
de net-niet-burgemeester van
Maastricht

P.2

Portret

“Het was geweldig om de tijd te hebben voor Tolstoj's *Oorlog en vrede*. Zo geweldig dat we onze zoon naar hem hebben vernoemd”

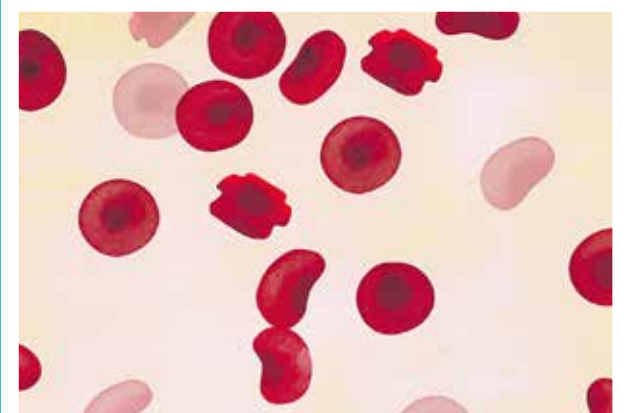
P.4

Malariapuzzel

Maastrichtse onderzoeker
ontwikkelt handzame
sensor die de ziekte snel kan
opsporen

P.5

redactioneel

Gezeik

“Als het nodig is, kun je altijd bij ons uithuilen.” Had ik het nu goed gehoord? Antwoorde hij dat nu echt op mijn ultrakorte samenvatting van vijf maanden hoofdredacteurschap? De gespreksleider maakte op Teams een rondje langs nieuwe hoofdredacteurs en wilde weten hoe het beviel. “Wennen”, zei ik. “Ik ben altijd collega geweest, teamlid, en nu moet ik leider zijn. Maar het meest worstel ik met mijn schrijftijd. Ik nam deze baan alleen onder de voorwaarde dat ik ook kon blijven interviewen, zaken onder de loep kon nemen, tikken, nieuwsgierig en creatief kon blijven.” De balans heb ik nog niet gevonden. De gespreksleider had kunnen zeggen (zoals de meesten met wie ik mijn ervaringen over het hoofdredacteurschap deel): “Het komt wel goed, geef het de tijd”, “Je moet ook blijven schrijven, zorg dat je dat geregeld krijgt” of simpelweg: “Wat jammer.” Zou hij ook aan een nieuwe mánnelijke hoofdredacteur voorstellen om bij hem uit te huilen? Ik weet het niet, want die was niet aanwezig. Eerlijk gezegd krijg ik dit soort ‘uithuil’-opmerkingen weinig naar mijn hoofd geslingerd. Gelukkig. Of mensen moeten het al achter mijn rug doen. Zou best kunnen, maar dan hoor ik het niet. En heb ik er dus geen last van. Ook wel zo heerlijk. Wat nog heerlijker is? Het nieuwste boek van Japke-d. Bouma, *NRC*-columniste (ik ben groot fan, dus je zult haar naam geregeld in mijn artikelen terugzien). In *Een vrouw als baas geeft alleen maar gezeik* wijdt ze heel wat woorden aan seksisme. De tijd van aardig zijn en vriendelijk lachen is voorbij; vrouwen moeten hun mond eens leren opentrekken om seksisme de wereld uit te krijgen, betoogt ze. Waarom? “Omdat het vrouwen marginaliseert, en beperkt.” Plus: “Negeren is geen optie meer.” Dus een volgende keer niet negeren, prent ik in mijn hoofd. Maar ja, wat is een goed antwoord? Met een aantal concrete voorbeelden van Bouma ga ik in mijn hoofd terug naar die bewuste Teams-vergadering in oktober. Er ontspint zich een dialoogje. Ik zeg: ‘Pardon, wat is dit voor stomme opmerking over uithuilen’, hij antwoordt: ‘Grapje’ en ik zeg: ‘Humor, dat is toch om te lachen?’ Ik twijfel en denk aan iets dat beter werkt. Bouma’s boek opsturen als schoencadeau op 5 december. En dan niet bij mij komen uithuilen als het niet bevalt.

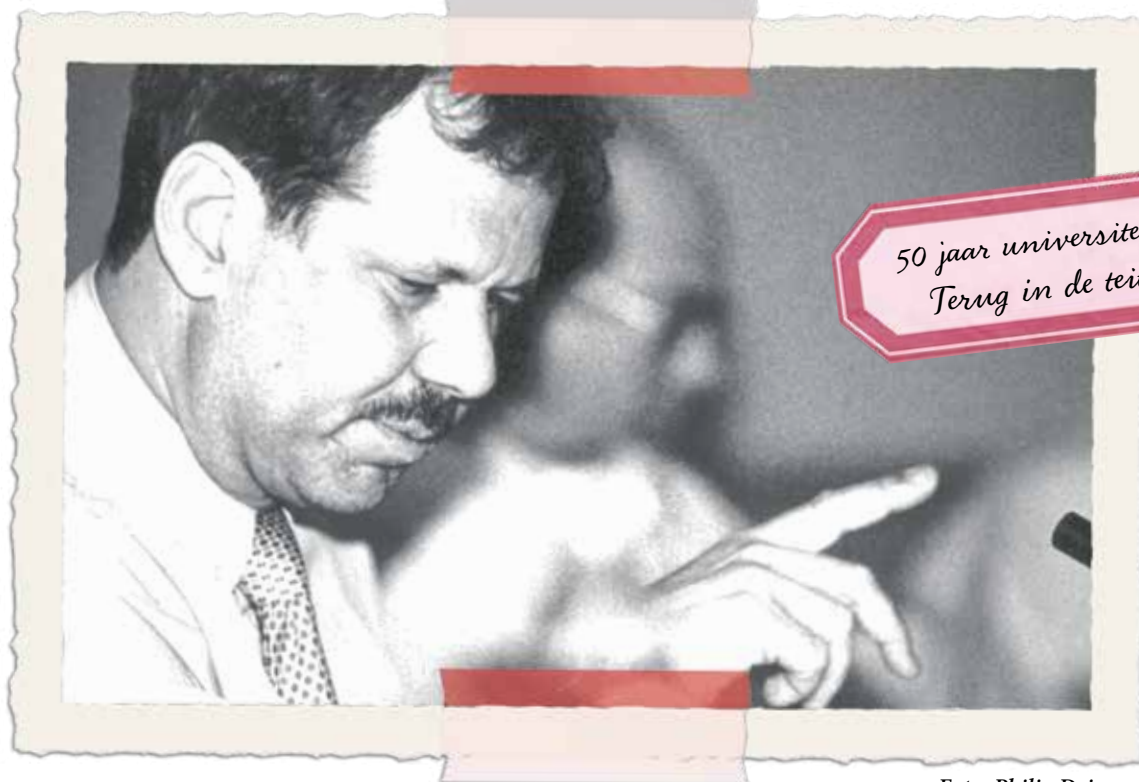
Wendy Degens

De hoofdredacteur geeft een kijkje achter de schermen van de redactie

serie terug in de teit

UM-bestuurder Karl Dittrich, de net-niet-burgemeester van Maastricht

50 jaar universiteit:
Terug in de teit

Foto: Philip Driessen

2001–2002

Natuurlijk, er zijn UM'ers die het gemaakt hebben in de Maastrichtse politiek. Oud-studenten als Guiseppa Noteborn (VVD) in de gemeenteraad, of de oud-griffier van de universiteitsraad Manon Fokke (PvdA) die alweer enige tijd wethouder is. Maar het hoogste van het hoogste, in lokale termen dan, het burgemeesterschap van de Limburgse hoofdstad, is er nooit van gekomen. Terwijl ‘we’ er dichtbij waren: eind 2001 gooide de voorzitter van het college van bestuur, Karl Dittrich, hoge ogen. Sterker nog, de hoogste, want de gemeenteraad zet hem dan op nummer 1 van de voordracht. Het lijkt kat in het bakkie voor politicoloog Dittrich, die vanaf het begin in 1982 als stafid aan de rechtenfaculteit was verbonden en zich van daaruit opwerkte tot in het college van bestuur. In 1986 wordt hij ‘derde lid’ (de benaming is later opgeleukt tot ‘vicevoorzitter’), daarna negen jaar collegevoorzitter. Op 1 februari 2002 zou hij de glorieuze overstap maken van baas van de universiteit naar baas van de gemeente. Niet dat dat zijn hoogste ambitie was. Ooit liet hij zich ontvalen dat het voorzitterschap van MVV mijlenver bovenaan zijn lijstje prijkte. En dat was hij in 1992 dan ook al geworden, naast zijn werk als bestuurder van de universiteit. Als volbloed Maastrichtenaar je eigen kluppie leiden, wie wil dat nu niet? Maar de voetbalwereld zit toch net even anders in elkaar dan een academische biotoop: een clubboekhouder sjoemelde, de FIOD dook erop en haalde een heuse zwartgeldaffaire naar boven. Het gehele MVV-bestuur verdween dagenlang achter de tralies op het politiebureau, om te zorgen dat men niet onderling overlegde. Dittrich kwam er gebroken uit, van de malversaties was hij niet op de hoogte geweest maar justitie zette de zaak tegen het MVV-bestuur door en uiteindelijk ging hij akkoord met een schikking om ervan af te zijn; “achteraf was dat niet verstandig”. Want daarmee laadde hij toch weer enige verdenking op zich, dus wat geschiedde? Bij elke volgende carrièrestap, en zeker bij een mogelijke burgemeestersbenoeming, waren de krantenkoppen vooraf uit te tekenen. “Burgemeesterskandidaat zat in de cel”, dat soort zinnnetjes. Ook in november en december 2001. De *Limburger* en

NRC-Handelsblad pakten stevig uit met het oude-, maar nu ook met nieuwe vermeende schandalen. Want MVV, dat verhaal kende de gemeenteraad al lang en dat had hen er niet van weerhouden voor Dittrich te stemmen. Maar nu? Het woord bouwfraude viel. Dittrich was in '91 door een bouwbedrijf gevraagd om vijf jaar lang een fusieproces te begeleiden, “om de twee maanden een vergadering”. Een paar jaar later huurde de UM dat bedrijf in voor een klus in Randwyck. Had Dittrich daar iets mee te maken? Nee, zo werkten de universitaire procedures niet. Maar daar geloofde de *NRC* niets van, ook al ontkenden de UM, de universiteitsraad en de inmiddels burgemeester van Amsterdam geworden oud-rector magnificus Job Cohen in alle toonaarden dat Dittrich een scheve schaats had gereden of er zelfs maar (Cohen) de man naar was. En dat was nog niet alles. *NRC* onthulde een derde bezwarend ‘feit’ voor Dittrichs kandidatuur. In 1990 zou hij als financiële man in het college van bestuur gemanipuleerde cijfers van studentenaantallen naar Den Haag hebben gestuurd om zo meer geld uit Den Haag te versieren. Voornaamste bron: een niet zo gezellig vertrokken

Het woord bouwfraude viel. Had Dittrich daar iets mee te maken? Nee, zo werkten de universitaire procedures niet. Maar daar geloofde de *NRC* niets van

hoge UM-ambtenaar. *Observant* trok de beschuldiging na door ongeveer iedereen die er iets van af zou moeten weten te ondervragen en de conclusie was: gebakken lucht. Maar voor Dittrich was de lol eraf. Verhalen die zijn integriteit in twijfel trokken: hij zou er als burgemeester nooit vanaf komen, vreesde hij. Hij trok zich terug, de nummer twee op de kandidatenlijst, Gerd Leers, schoof door naar de eerste plaats. Dittrich verliet de UM een half jaar later alsnog. Voor een bestuursbaan in de kwaliteitszorg van het hoger onderwijs.

Wammes Bos

Dit is een serie over 50 jaar UM. Op 11 september 1975 gaf de Tweede Kamer het officiële startsein voor de Rijksuniversiteit Limburg in Maastricht. We duiken in onze eigen archieven: welke opzienbarende, grappige, belangrijke of wonderlijke nieuwsjes komen we tegen?

nieuws

Kandidaten universitaire verkiezingen zien soms toch af van zetel

Wél gekozen, niet in de raad

Mensen die zichzelf verkiesbaar stellen voor de universiteitsraad of een faculteitsraad, maar eenmaal gekozen toch besluiten hun zetel niet in te nemen. Het leidde dit academisch jaar tot twee lege studentenzetels bij de faculteit psychologie en neurowetenschap (FPN). “Er valt mee te werken, maar het is uitermate onwenselijk.”

Ieder jaar zijn er gekozen kandidaten die bij nader inzien toch niet in de raad willen, zegt Niels Harteman, secretaris van het Centraal Stembureau. Na de laatste universitaire verkiezingen van afgelopen mei was dit negen keer het geval (vijf studenten, vier medewerkers). Een reden hoeven ze daarvoor niet te geven. “Maar van studenten hoor je wel eens dat ze naar het buitenland gaan, toch geen tijd hebben of klaar zijn met hun studie hier.” Bij medewerkers speelt tijdgebrek of een nieuwe baan soms een rol.

Wat de reden was voor de FPN-studenten om hun zetel niet in te nemen, weet raadsvoorzitter Michael Capalbo niet. “Ze zijn verdwenen, we hebben niets meer van ze gehoord.” De volgende kandidaten op de lijst hadden nooit de intentie in de raad te gaan. “Zij waren nadrukkelijk lijstduwers, bijvoorbeeld omdat ze inmiddels een master aan een andere universiteit doen.”

Om toch input vanuit de studenten te krijgen, zijn er in de FPN-raad nu twee studentadviseurs aangesteld. Die mogen bijvoorbeeld wel bij het vertrouwelijke deel van de vergadering aanwezig zijn en vragen stellen, maar niet stemmen. “Dat betekent dat als er eens een paar mensen niet kunnen, we officieel geen quorum hebben en iemand zou kunnen zeggen dat de stemming niet geldig is”, zegt Capalbo. “Dat is niet ondenkbaar. Er valt met de huidige situatie te

Om dit in de toekomst te voorkomen, is Capalbo van plan zich bij de komende verkiezingen (in mei 2026) iets meer met de studentenlijsten te bemoeien. “In principe is dat natuurlijk aan hen, maar ik ga toch vragen of ze genoeg kandidaten hebben en of die mensen ook daadwerkelijk een zetel willen. Als het antwoord nee is, kan ik bijvoorbeeld suggereren om twee lijsten samen te voegen. Is het ideaal dat ik daar als stafid en voorzitter iets over ga zeggen? Nee, absoluut niet. Maar het is wel beter dan weer twee lege zetels.”

De situatie bij FPN is overigens niet uniek. Vorig jaar bleef bij de faculteit Arts and Social Sciences ook het grootste deel van het jaar een studentenzetel leeg omdat de gekozen kandidaat toch geen tijd had. De twee volgenden op de lijst hadden respectievelijk een andere – conflicterende – functie gekregen of waren niet bereikbaar.

Cleo Freriks

Foto: Joey Roberts

Vuilnis uitpluizen om afval te leren scheiden “Jongens, die handschoenen horen wél bij het restafval”

Zes kapotte koptelefoons, wat kabels en een paar fietslampjes – ze kwamen afgelopen donderdag uit het restafval van de Universiteitssingel 40 en 50, maar daar horen ze niet. Om mensen bewust te maken van het belang van correct afval scheiden, plozen vrijwilligers twee containers uit op het pleintje voor de UNS 40 tijdens het Waste Awareness Event.

In 2024 produceerde de Universiteit Maastricht 247.586 kilo restafval. Dat gaat direct de verbrandingsoven in en dus is het jammer als daar materialen in zitten die ook prima gerecycled kunnen worden, zoals plastic of papier.

Vooraf bij elektronica is het zonde, zegt duurzaamheidsadviseur Rabbe Dormans, terwijl hij tussen de studenten en medewerkers in oranje hesjes staat die zakken vol vuilnis openscheuren en op de juiste wijze scheiden. “Daarin zitten zeldzame dure metalen.” Nu zijn de opties om elektronica weg te gooien op de universiteit ook wel beperkt, geeft hij toe. “Medewerkers moeten het melden en dan komt de interne verhuisdienst het ophalen, ik kan me voorstellen dat ze dat veel moeite voor één kapotte muis vinden. We zijn dat aan het verbeteren, sinds kort hebben we een bak voor elektronica op UNS 50 staan.”

Verder komt men veel etensresten tegen. Die mogen inderdaad bij het restafval, maar worden sinds vorig jaar september ook apart ingezameld en dan vergist. “Er staan bakken op ‘hotspots’, drukke plekken waar vaak gegeten wordt, zoals bijvoorbeeld de mensa. Van januari tot eind oktober hebben we al ruim 14 duizend kilo opgehaald,

tegenover zo’n 6200 kilo het jaar ervoor toen de etensresten nog vooral uit de keukens van de mensa kwamen.”

Andersom is er ook een probleem: mensen die afval dat niet gerecycled kan worden, wel in de daarvoor bestemde bakken gooien. Soms met de beste bedoelingen, zegt Dormans. “Denk bijvoorbeeld aan een huismeester die piepschuim uit de restbak vist om het bij het plastic te doen. Maar piepschuim mag niet bij het plastic, die bolletjes breken af en gaan overal tussendoor zitten. Dat is een crime voor het verwerkingsproces.”

Bij het oud papier gaat het vaak mis met pizzadozen (mag niet, te vet), bekertjes met een dun plasticlaagje (zijn niet te recycleren) en papieren handdoekjes. Die zijn nat en kunnen dus voor schimmel zorgen die de papiervezel aantast. Zit er te veel van het ‘foute’ vuilnis tussen, dan wordt de lading afgekeurd door de verwerker en belandt het alsnog in de verbrandingsoven.

Afvalscheiding is soms gewoon ingewikkeld, verzucht Dormans. Ook donderdag gaat het af en toe mis. “Jongens, die horen wél bij het restafval”, roept hij naar een paar studenten die met handenvol wegwerphandschoenen, die niet goed te recycleren zijn, naar de plastic stapel lopen. “Oei, goed dat je ons corrigeert”, klinkt het. De UM wil in 2035 volledig circulair zijn, waarbij het meeste afval wordt gerecycled of hergebruikt. “Daarvoor hebben we nog een lange weg te gaan.”

Cleo Freriks

column

Het ongelijk van die professor

“

Ik ben trots om op een universiteit te werken waar Erkennen&Waarderen (E&W) zo gevierd wordt, en ben een gepassioneerd pleitbezorger. Dus nam ik twee weken geleden de geelblauwe limousine naar NEWS (Nationaal Expertisecentrum voor Wetenschap en Samenleving), waarin we de verdere implementatie van E&W bespreken. Eén van mijn inbrengen? Beloning lijkt nog altijd belangrijker dan erkenning. Stel dat een startende academicus excellente onderzoeksresultaten behaalt maar óók tijd besteedt aan een nieuw onderwijsinitiatief, of een departement leidt. Helaas, dan zijn sommige grants onbereikbaar omdat haar promotie al te lang geleden is, of omdat zij minder gepubliceerd heeft dan haar concurrentie. Gevolg: ze kan daardoor geen staatsaannemen die haar onderzoek versterkt, en valt bij de volgende subsidieronde opnieuw buiten de boot. En zo dendert de vicieuze cirkel door en loopt de achterstand op ten opzichte van collega’s die wél alle tijd aan onderzoek besteden en daardoor de een na de andere PhD en postdoc binnenslepen. E&W ten spijt, wie zich in zijn vroege carrière inzet voor impact, onderwijs, of leiderschap, creëert ongewild een handicap die steeds groter wordt. En dus ken ik nog altijd profs die vaderlijk/moederlijk (m/v/x) hun junioren opvoeden om uitsluitend aan onderzoek te werken.

Dat is ook mijn ervaring. Toen ik op de Universiteit Maastricht begon moest er een nieuwe faculteit gebouwd worden en met enkel Nobelprijswinnende onderzoekers kom je er dan niet. Een hooggeplaatste professor fluisterde mij toe dat ik zo min mogelijk tijd aan mijn onderwijstaak moest besteden. “Dan zegt de universiteit dank je wel, maar voor je carrière levert het je niks op.” De faculteit Science and Engineering staat inmiddels, met mij is het goed gekomen, en toont het ongelijk van die prof. Gelukkig.

En toch blijft het een hardnekkig misverstand dat alleen beloningen als functietitels en grants vertellen dat je loopbaan de goede kant op gaat. Onzin, want E&W gaat óók over toejuichen dat iedereen op de plek zit waar de hèle groep beter van wordt, bijvoorbeeld door colleges over te nemen zodat de goalgetters in het lab hun handen vrij hebben. Zullen we voortaan de hele groep, en niet één persoon, in het zonnetje zetten als er een mooie grant wordt binnengehaald, en meer *Recognition* dan enkel *Rewards* zien als maat van succes? Dát is de volgende stap voor een succesvol Erkennen&Waarderen.

”

Gideon Koekoek, universitair hoofddocent theoretische natuurkunde

serie zing, vecht, huil, bid, lach, werk en bewonder

Filippo Oncini
(San Severino Marche,
Italië, 1989)

\ Universitair docent
aan het Maastricht
Sustainability Institute

\ Burgerlijke staat:
woont samen met Cecilia,
samen hebben ze zoontje
Lev (4)

\ Woont in:
Maastricht

Foto: Joey Roberts

“
Ik had bijna een apparaat gekocht om
koffiebonen te roosteren. Het gezond
verstand greep net op tijd in
”

Mijn verslaving. Koffie. We hebben tien maanden in Japan gewoond. Daar hebben ze ontzettend veel koffiespecialiteiten. Ik besepte toen dat onze Italiaanse koffiecultuur ontzettend basic is. Italiaanse koffie is goedkoop en goed, maar er is zoveel méér dan espresso of cappuccino. Daar hebben we in Italië niet echt oog voor, in Japan ging er een wereld voor me open. Verder ben ik meestal wel in control.

Wat er zo leuk is aan mijn partner. [Lacht] Ik moet opletten, ze zal dit wel lezen. We zijn in hetzelfde plaatsje opgegroeid. Cecilia is creatief en goed in veel dingen. Talen bijvoorbeeld: ze spreekt vloeiend Japans – ze heeft een master in Japanologie –, Engels en Frans, wat Duits en is met Nederlands al verder dan ik – al is dat laatste eerlijk gezegd niet zo moeilijk. Ze leest veel, dus we kunnen over allerlei dingen praten. En ze heeft een goed gevoel voor humor, dat vind ik heel belangrijk.

Als kind was ik... opgewekt, koppig en, dat denk ik althans, grappig. En mijn gevoel schommelde nogal. Dat is nog steeds zo: als ik blij ben, ben ik écht blij; ben ik verdrietig, dan écht verdrietig.

Dit boek moet iedereen lezen. Vroeger had ik gezegd *Honderd jaar eenzaamheid*, van Gabriel Garcia Marquez. Dat vind ik nog steeds mooi, maar toch zeg ik nu *Oorlog en vrede*, van Lev Tolstoj. We lasen het samen tijdens een Covid-lockdown. Het is een dik boek, maar juist doordat het zo lang is, ontwikkel je een band met de personages. Je voelt wat ze voelen, leeft met ze mee. Covid was op veel fronten verschrikkelijk, maar het was geweldig om de tijd hebben voor dit boek. Zo geweldig dat we onze zoon Lev hebben genoemd.

Met een teletijdmachine... ga ik naar de jaren

vijftig, zestig en zeventig. Vanwege de muziekszene, de opkomende rock 'n roll. Mijn muzieksmaak is breed, maar het zou mooi zijn wat klassieke rock 'n roll live te kunnen zien. Dat zeg ik trouwens ook omdat ik in werkelijkheid geen tijd heb om naar concerten te gaan. Ik wil altijd van alles doen, maar een dag heeft nog altijd maar 24 uur. Zo kocht ik ooit bijna een machine om thuis koffiebonen te kunnen roosteren; ik had me al ingelezen en zat op internetfora over het thema. Tot ik dacht: ik heb geen tijd, geen ruimte, ik hou ermee op. Het gezond verstand greep net op tijd in.

Mijn partner vindt het irritant dat ik... heel goed kan doen alsof ik luister, terwijl ik niet luister. Mijn geest is dan elders. Bij Fantasy League bijvoorbeeld, een online spel dat ik met Italiaanse vrienden speel, waarbij je een fictief team samenstelt van echte voetballers. [Lachend] Of bij de geweldige ideeën voor papers die ik nooit zal schrijven omdat ik er geen tijd voor heb.

Hiervan ga ik over de rooie. Dat huisbazen en woningbemiddelaars je proberen op te lichten. Wij zijn vaak verhuisd, hebben ook in Engeland en Japan gewoond, en bijna overal proberen ze een slaatje te slaan uit de wanhoop van mensen die een huis zoeken. Zeker hier in Nederland, vanwege de huizen crisis. Daar zou meer aan moeten gebeuren.

Ik heb spijt... dat ik nooit landbouwstudies heb gedaan. Ik groeide op in een landelijk stadje, we woonden naast mijn grootouders, die boeren waren. We hadden een nauwe band met het land en het bewerken ervan. Ik heb het overwogen, maar deed uiteindelijk een master marketingpsychologie. Ik wilde de advertentiewereld in, iets creatiefs doen, maar mijn studie was helemaal niet creatief – ik was opgelucht dat ik voor

mijn proefschrift kon overstappen naar de sociologie. Ik onderzoek nu voedsel ongelijkheid en voedselarmoede. Mijn verre toekomstdroom is een kleine *agri business* uitbaten: een mooie bed and breakfast, met een voedselbos erbij [een klein, aangepant bos met planten en bomen waarvan gegeten kan worden] waar mensen ook onderzoek kunnen doen. En een openlucht-bioscoop in de zomermaanden! Misschien over twintig jaar...

Wat mensen niet begrijpen over armoede. Iedereen weet dat voedselbanken bestaan, maar veel minder mensen beseffen hoe gevestigd dat fenomeen is. Hoe in de afgelopen decennia duizenden, zo niet miljoenen mensen in allerlei landen er structureel van afhankelijk geworden zijn. Omdat armoede vaak verborgen blijft, kan men zich ook moeilijk voorstellen wat het betekent om arm te zijn. Terwijl dat beseffen, kan helpen om claims – politieke claims – over armoede te wegen. Want die zijn soms *bullshit*. Dan wordt armen verweten dat ze arm zijn, alsof het hun eigen schuld is. Maar uit onderzoek weten we dat het zo niet werkt; er is veel bewijs dat armoede je cognitieve oordeel beïnvloedt, dat je daardoor onverstandige keuzes gaat maken. Dat beseffen, zou debatten kunnen veranderen en tot betere besluiten kunnen leiden.

Als ik eindelijk eens tijd heb... dan lees ik of speel ik op de Playstation 5. En ik hou van koken. Of de Nederlandse keuken een schok was? Ja, maar ik wist waar ik aan begon toen ik naar Maastricht kwam: ik heb jaren geleden een tijdje in Tilburg gestudeerd.

Dit product moet uit de supermarkt verdwijnen. De producten die het verleidelijkst zijn voor kinderen: snoep dat zo kleurrijk is dat ze hun ouders er de oren om van het hoofd zeuren, chocoladerepen die bij de kassa liggen. Dat zijn goedkope marketingstrategieën; als je handel van zulke trucjes afhangt, heb je een shitty handeltje. Ik weet wel dat het werkt, maar je zou hopen dat bedrijven betere keuzes maken. Ja, dat kan je winstmarge drukken, maar winst omwille van de winst is voor niemand goed – ook voor die bedrijven niet.

Mijn grootste angst. [Denkt lang na] Dat vind ik eigenlijk te persoonlijk om te bespreken. Die vraag is dieper dan 'ie lijkt. Of het gaat over de mensen van wie ik hou? Ja, natuurlijk, dat staat bovenaan de lijst. Dat er iets zou gebeuren met Cecilia of Lev. Het is ongemakkelijk om er zelfs maar over na te denken.

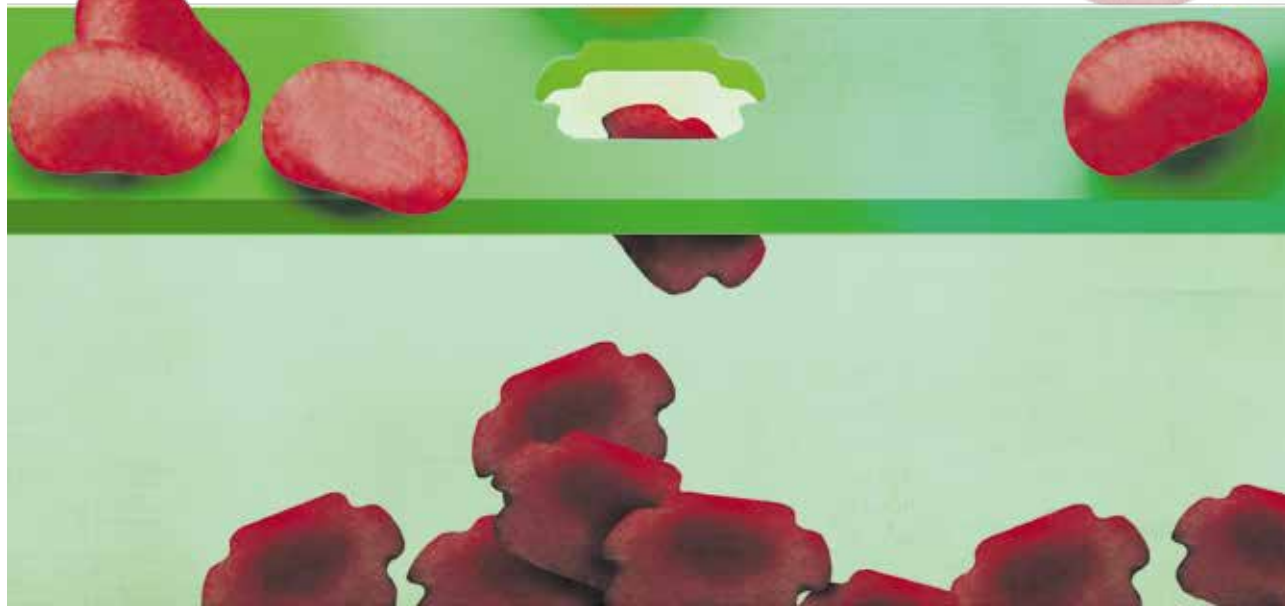
Peter Doorackers

Hier verschijnt wekelijks een portret van een student of medewerker

In Maastricht ontwikkelde sensor kan ziekte snel en goedkoop opsporen

Puzzelen met malaria

Het vroeg opsporen van een malaria-infectie is in afgelegen, tropische gebieden een flinke uitdaging. De Maastrichtse onderzoeker Rocio Arreguin Campos werkt aan een handzame sensor die hier verandering in moet brengen. Haar inspiratie? Een smoothiemachine.

Illustratie: Simone Golob

“Het heeft wat weg van zo’n puzzel voor kleine kinderen, waarbij alleen blokjes met een bepaalde vorm door gaten in een doos passen.” Op haar kantoor op de afdeling Sensor Engineering van de faculteit Science and Engineering tekent Arreguin Campos op een kladblok een recht oppervlak met kleine inkepingen. “Zo werken onze sensoren ook: alleen specifieke moleculen of microben passen in die gaatjes. Als ze aanwezig zijn en contact maken, levert dat een signaal op.” Het principe is niet nieuw. Onder meer zelftesten voor corona en zwangerschap maken er gebruik van. “Op onze afdeling onderzoeken we het voor allerlei toepassingen”, vertelt de Mexicaanse. “Niet alleen medisch, maar bijvoorbeeld ook voor het opsporen van chemische stoffes of ziekteverwekkers in voedsel.” Tijdens haar promotieonderzoek werkte ze bijvoorbeeld aan een sensor voor bacteriën in een apparaat voor verse smoothies. “Het uitdagende is dat – hoewel ze allemaal gebruikmaken van hetzelfde idee – sensoren qua ontwerp enorm kunnen verschillen, afhankelijk van wat je wil meten.”

Verkleuring

Voor de ‘smoothiebacteriën’ werkte ze bijvoorbeeld met een verwarmingsplaat onder het oppervlak met de inkepingen. “De warmte stijgt door die gaatjes omhoog. Maar als er bacteriën in gaan zitten, dan blokkeren ze die warmtestroom. Dat zorgt aan de andere kant van het oppervlak voor een meetbare temperatuurdaling. Dit werkt heel anders dan bijvoorbeeld een

coronatest, waarbij het draait om stoffes die voor een verkleuring zorgen.”

Een samenwerking tussen haar onderzoeksgroep en de Federale Universiteit van Minas Gerais in Brazilië trok – na haar promotie, ze was inmiddels postdoc – haar aandacht. “Malaria is daar een groot probleem, er was al eens gesproken over het idee voor een malariasensor. Maar we wisten nog niet echt een goede aanpak. Ik dacht: het systeem voor de smoothiemachine zou hier ook best weleens kunnen werken.”

Immers: malaria wordt veroorzaakt door parasieten die binnendringen in rode bloedcellen, welke vervolgens opzwellen en een stekelig oppervlak krijgen. “Die cellen zijn ongeveer even groot als bacteriën, dus je zou een vergelijkbare sensor kunnen ontwikkelen. Met inkepingen waarin de geïnfecteerde, stekelige cellen passen, maar de gezonde, ‘gladde’ cellen niet. In plaats van de smoothie, laat je een bloedmonster door de sensor stromen.”

Zoiets zou met name in afgelegen en arme gebieden in onder meer Afrika en Brazilië een wezenlijk verschil kunnen maken. “Laboratoria voor malariatests liggen vaak ver weg, waardoor mensen zich meestal pas laten testen als de symptomen verergeren. Terwijl je het veel beter kunt behandelen als je er vroeg bij bent. Het voordeel van een sensor is dat deze veel

goedkoper kan zijn, makkelijker te vervoeren, en er hoeft geen uitgebreid getrainde laborant bij te zijn. Je kunt de malariatest naar de patiënt toe brengen.”

Er bestaan wel al zelftests, maar die worden vaak als minder accuraat en vrij prijzig gezien, zegt Arreguin Campos. “Die meten malaria indirect, aan de hand van zogeheten biomarkers. Daar heb je dure materialen voor nodig, terwijl onze biosensor gemaakt kan worden van simpel plastic. Bovendien reageren ze minder goed op gemuteerde parasieten – net zoals coronatests minder gevoelig waren voor nieuwe varianten. De sensor zal daar waarschijnlijk geen last van hebben, omdat deze zich direct richt op geïnfecteerde bloedcellen.”

Twee jaar geleden ontving Arreguin Campos geld van wetenschapsfinancier NWO om haar idee uit te werken. “Een beperkte subsidie, puur om uit te zoeken of het werkt in de praktijk. We hadden namelijk geen idee.” Binnen een aantal maanden lukte het om het apparaatje te ontwikkelen. “Met dank aan de enorme kennis over malariaparasieten van de Braziliaanse collega’s. Die kwam onder meer van pas bij het creëren van de inkepingen, die de vorm moeten hebben van de geïnfecteerde bloedcellen. Je maakt daarbij daadwerkelijk een mal door de cellen te bedekken met een vloeibare kunststof. Daarvoor moet je weten hoe je de malariaparasieten kweekt, geïnfecteerde cellen isoleert en in leven houdt tijdens het maken van de mal – dode cellen veranderen namelijk van vorm. Als we dat alleen hadden moeten doen, had het waarschijnlijk jaren geduurd.”

Half miljoen doden

In de zomer van 2024 volgde een trip van een maand naar de laboratoria in Minas Gerais om de proef op de som te nemen. “Ze hebben daar veel ervaring met het kweken van parasieten in bloedmonsters.” De sensor werkte als gehoopt: bij geïnfecteerd bloed was er een duidelijk signaal, zelfs als er nog maar weinig malariaparasieten in het bloed zaten – belangrijk voor vroege opsporing van de ziekte. Op gezond bloed reageerde de sensor niet.

Een succes, maar wel slechts een “eerste stap”, zegt Arreguin Campos. “We zouden graag nog tests willen doen in malariagebieden, met bloedmonsters die direct afkomstig zijn van geïnfecteerde patiënten. En experimenten met andere soorten malaria: we hebben nu alleen gewerkt met de meest voorkomende parasiet. Bovendien hebben rode bloedcellen in vroege stadia van de ziekte een andere vorm. Wellicht kunnen we dit combineren, zodat de sensor gevoelig is voor al deze variaties.” Een andere uitdaging: de sensor – nu nog het formaat van een laptop – kleiner maken, en dus makkelijker te verplaatsen. “Misschien kunnen mensen ‘m uiteindelijk zelfs thuis gebruiken, maar dat is echt afwachten.”

Veel plannen dus, maar daar is financiering voor nodig. “Daar zijn we nu hard naar op zoek. Je merkt dat het een lastig onderwerp is. Omdat malaria hier niet voorkomt, voelt het minder relevant voor financiers. Subsidie voor bijvoorbeeld sensors voor voedselveiligheid krijg je vaak makkelijker. Terwijl malaria wereldwijd wel een enorm probleem is: jaarlijks gaat het om een kwart miljard zieken en meer dan een half miljoen doden. En door klimaatverandering treffen ziektes als malaria ook grotere gebieden.”

Maar, zo zegt Arreguin Campos, “we laten dit niet los. Het is veelbelovend, we zien veel potentie. Voor malaria, maar onze Braziliaanse collega’s denken dat we het in de toekomst ook kunnen toepassen voor andere infectieziekten.”

“Zo werken onze sensoren ook: alleen specifieke moleculen of ziekteverwekkers passen in die gaatjes”

"Tot mijn verbazing ziet de helft van vrouwen in scheiding af van de fiftyfifty-verdeling"

Pensioen: allesbehalve "sexy", maar belangrijker dan menige jongere denkt

Pensioen? Pas belangrijk als je de zestig passeert? Dat lijkt zo, maar dat is het niet, waarschuwen twee Maastrichtse hoogleraren. Ook jongere medewerkers moeten alert zijn. Is je partner aangemeld bij jouw pensioenfonds? Niet? Dan krijgt hij geen nabestaandepensioen. Ga je scheiden? Zorg voor een fiftyfifty-verdeling. Dat voorkomt een te krappe beurs achteraf.

Tekst: Riki Janssen Illustratie: Bas van der Schot

Het is dinsdagmiddag 11 november als ik mijn kamer uitloop en tegen mijn collega's roep dat ik naar het UM-pensioenevenement 'Appeltje voor de dorst' ga. "Nou, veel plezier", klinkt het grijnzend. "Jij liever dan wij", is de onderliggende boodschap van de dertigers en veertigers. Het pensioen is geen "sexy" onderwerp, weten Lisa Brügggen en Rob Bauer. De twee hoogleraren - allebei verbonden aan de School of Business and Economics - houden zich er in hun werkend bestaan dagelijks mee bezig. "Zeker voor jongeren, maar ook voor veertigers en vijftigers, is het vaak een ver van mijn bed show, het is iets abstracts, ze zijn gericht op het hier en nu," vertellen ze in Bauers kamer aan de Tongersestraat 53. Maar er is geen ontkomen aan. De afgelopen drie jaar gingen 228 medewerkers met (vervroegd) pensioen, de komende vier jaar bereiken 105 UM'ers de pensioenleeftijd. Niet voor

niets vroeg Brügggen de deelnemers aan het pensioenevent - waaronder ook veel jongere stafleden - om hun ogen even dicht te doen en zich voor te stellen hoe hun leven er na het pensioen uit zou kunnen zien: wie heb je om je heen, waar woon je, wat doe je, ga je op vakantie, heb je een auto, welke hobby's? "Dan gaat het misschien iets meer leven."

KELDERENDE AANDELEN

Los van het feit dat nogal wat mensen financiële zaken moeilijk vinden en er liever met een grote boog omheen lopen, heeft "de sector ook weinig moeite gedaan om het pensioen sexy te maken", zeggen de twee. "Pas sinds de financiële crisis in 2008 beseffen ze dat ze wat uit moeten leggen. Toen hadden pensioenfondsen te kampen met kelderende aandelen. Ter vergelijking: nu heeft het ABP voor iedere honderd euro zo'n 120 euro in kas, na 2008 was dat onder de negentig euro." Tel daarbij op dat dagbladen als de *NRC*, *Trouw* of de *Volkscrant* de jaren daarna negatief berichtten over de fondsen: jullie doen niet wat je belooft, was de boodschap, er is geen indexatie, de pensioenen groeien niet. Dat vroeg om een weerwoord van de fondsen. Maar waarom zou je je als dertiger bezighouden met een pensioen dat je pas over pakweg veertig jaar ontvangt? Brügggen: "Het is een belangrijke arbeidsvoorwaarde die ook al vroeg in je leven grote impact kan hebben" Ze doelt op het nabestaandepensioen voor de partner die onverhoopt achterblijft. "Ben je niet getrouwd, of heb je geen geregistreerd partnerschap, dan moet je je partner aanmelden bij het pensioenfonds, anders krijgt die niets als jij komt te overlijden. Check dat!", zegt ze, liever vandaag nog dan morgen.

SCHEIDING

Eigenlijk is het bij iedere grote verandering in het leven belangrijk om de gevolgen voor het pensioen te bekijken - ziekte, overlijden, wisselen van baan, trouwen, kinderen krijgen. "En scheiding", benadrukt Brügggen. "Zorg dat je dan het pensioen goed regelt, een fiftyfifty verdeling is standaard. Uit onderzoek blijkt dat de pensioenkloof tussen mannen en vrouwen 40 procent is. Natuurlijk komt dat deels omdat vrouwen vaker minder werken en een lager salaris krijgen. Maar tot mijn verbazing ziet de helft van vrouwen in scheiding af van de standaardverdeling. Soms is dat logisch als je allebei evenveel verdient en ongeveer even oud bent. Maar meer dan eens willen vrouwen geen gedoe, voelen ze zich schuldig, willen ze zich netjes opstellen of kunnen ze in het huis blijven wonen. Vaak overzie je de gevolgen niet en gaat een vrouw er na de pensioenleeftijd enorm op achteruit."

NIEUW STELSEL

Inmiddels is er een nieuwe pensioenwet (juli 2023) die het stelsel flink door elkaar schudt. Medewerkers van de UM, aangesloten bij het ABP dat zo'n 500 miljard euro beheert,

MEER WETEN OVER JOUW PENSIOEN?

- mijn.abp.nl
- pensioenduidelijkheid.nl
- www.nibud.nl/tools/geldplan-bijna-pensioen/
- Bekijk de vitaliteitsregeling van de UM of vraag je HR-adviseur
- Maak een afspraak met een van de pensioenambassadeurs van de UM

gaan op 1 januari 2027 over. Zij zullen in het najaar van 2026 een brief van ABP krijgen waarin staat hoeveel er in hun persoonlijke pensioenpot zit. "Het is nieuw dat je ziet wat je precies hebt opgebouwd", zegt Bauer. "Dat kan in de tonnen lopen. Je ziet vanaf nu of het een goed beursjaar is geweest, dan gaat die pot omhoog, zijn de aandelen gezakt, dan zakt je tegoed." Bij jongeren zal dat bedrag meer schommelen omdat de fondsen voor hen meer risico's durven te nemen, er is immers meer tijd om eventuele tegenvallers op te vangen. "Voor ouderen zal dat risico kleiner zijn, want zij zitten dicht tegen hun pensioen."

WIE ZIJN LISA BRÜGGGEN EN ROB BAUER?

Lisa Brügggen is hoogleraar Financial Services aan de UM, hoogleraar Pension Communication and Decision Support in Tilburg en directeur van Netspar, een kennisnetwerk rondom pensioen. Rob Bauer is hoogleraar Finance (Institutional Investors) van de Maastrichtse School of Business and Economics en houder van de Peter Elverding leerstoel.

MISVATTINGEN

Er doen veel misvattingen de ronde over het nieuwe stelsel, zegt Brüggén. Het nieuwe stelsel zou veel risicovoller zijn. “Nee dus. Vroeger beloofde men zekerheid, de pensioenen zouden meegroeien met de prijsstijgingen, maar dat werd niet waargemaakt. Sinds de crisis van 2008 zaten veel gepensioneerden jaren op een nullijn. Ze kregen er nauwelijks iets bij of leverden zelfs in. Er was dus geen zekerheid en die komt er ook niet want zekerheid betekent gewoon een veel lager pensioen. In het nieuwe stelsel zeggen de fondsen: we

doen ons best. Het klinkt anders, maar het verschil is veel minder groot dan het op het eerste gezicht lijkt. Dus nee, het wordt geen ‘casinopensioen.’ Wel is het zo dat de kans dat men in de toekomst meer krijgt dan verwacht, groter is. Maar het maandelijkse bedrag kan bij dalende koersen lager uitvallen.

Een andere misvatting is dat jongeren niet alleen opdraaien voor het pensioen van de ouderen, maar straks zelf niets meer krijgen omdat alles op is. Ook dat klopt niet. Bauer: “Iedereen heeft zijn eigen pot met geld die wordt belegd zoals past bij jouw life cycle.” Om te vervolgen: “We leven in een wereld

waar het vertrouwen in de overheid en instellingen laag is, ook in de pensioenfondsen, én waar er veel financiële laaggeletterdheid is.” Hij wil maar zeggen: dan liggen misverstanden op de loer.

Om er samen met Brüggén aan toe te voegen dat Nederland het beste pensioenstelsel ter wereld heeft en dat dat mede komt door de AOW die voor iedereen gelijk is: ongeveer 1050 euro als je samenwoont, dikke 1500 voor alleenstaanden. Daarnaast hebben de UM-medewerkers een pensioen bij ABP. “Een mooie regeling”, concluderen ze. En nee, lachen ze, “we hebben er geen belang bij”.

opinie

Institutionele verantwoordelijkheid in tijden van onrecht

Wim Groot verwijt de Universiteit Maastricht in zijn column in *Observant* (10 november 2025) dat zij uit angst voor pro-Palestijnse activisten de samenwerking met de Hebrew University heeft verbroken. Volgens hem is dit discriminatoir 'groepsstraffen'. Maar zijn column is niet zozeer scherp als wel misleidend in de manier waarop hij de werkelijkheid verdraait, schrijven universitair docent Carijn Beumer en Gonnie Klabbers, programmacoördinator van de Master Global Health van de faculteit Health, Medicine and Life sciences.

Terwijl in Gaza een mensonterende catastrofe plaatsvindt die door steeds meer mensenrechtenorganisaties en internationale juridische instellingen als genocidaal wordt aangemerkt, richt Groot zijn pijlen niet op het geweld dat dagelijks honderdduizenden levens verwoest, maar op degenen die daartegen protesteren. Het gemak waarmee pro-Palestijnse demonstranten worden weggezet als "reischoppers" zegt meer over Groot's eigen morele kompas dan over de werkelijkheid.

Democratisch recht

Demonstranten — onder wie ondergetekenden — spreken zich uit omdat zwijgen geen optie is wanneer een bevolking systematisch wordt belegerd, verdreven en vermoord. Demonstreren is geen reischopperij maar een democratisch recht, een nederige poging om bij gebrek aan grotere invloed aan de goede kant van de geschiedenis te staan wanneer instellingen,

Foto: Observant

politici en destijds ook de UM tekortschoot. Groot verwijt de Mensenrechtencommissie van de UM (die bekijkt of partnerinstellingen, waar ook ter wereld, betrokken zijn bij mensenrechtenschendingen of andere internationale misdaden) angst en morele leegte. Maar morele leegte ligt juist in het ontkennen van de asymmetrie waarin een staat een hele bevolking van land en

leven berooft; door het een 'oorlog' te noemen. Het besluit van de Maastrichtse universiteit om de samenwerking met de Hebrew University te beëindigen kwam juist voort uit het ethische besef van studenten en medewerkers en het uitoefenen van academisch burgerschap. Dit leidde uiteindelijk tot een institutioneel gefundeerde keuze om geen banden te onderhouden met een

instelling die actief bijdraagt aan het opleiden en ondersteunen van militair personeel dat betrokken is bij ernstige schendingen van internationaal recht.

De beslissing van de Mensenrechtencommissie is geen optelsom van individuele meningen, maar een systematische beoordeling van de structurele positie en het handelen van een organisatie als geheel. Samenwerking met individuele Israëlische collega's staat door dit besluit niet onder druk. Velen van hen begrijpen dat internationale en institutionele druk noodzakelijk is wanneer interne tegenstemmen worden onderdrukt, zoals ook in Israël het geval is. Israëlische critici verdienen steun, maar dat ontslaat de instellingen waarin zij werken niet van verantwoordelijkheid voor hun structurele rol in een oorlogsmachine.

Het probleem

De suggestie dat de UM gezwicht zou zijn voor activisten is een poging om gefundeerde keuzes neer te zetten als angst. Het echte probleem is niet dat universiteiten eindelijk luisteren naar studenten en medewerkers die opkomen voor mensenrechten, maar dat Groot oprechte solidariteit wegzet als ordeverstoring en tirannie. Dit leidt de aandacht af van het werkelijke onrecht in de wereld. Wie een open debat wil over democratie, ethiek en menselijkheid, zou zijn pijlen niet op demonstranten moeten richten, maar op het mensonterende geweld dat hun protest noodzakelijk maakt.

Carijn Beumer en Gonnie Klabbers

Aanvulling taalbeleid

In het artikel over het taalbeleid aan de UM in *Observant* 11 (20 november 2025) stond vermeld dat de faculteit Science and Engineering nog niet gestart is met Nederlandse taalcurricula voor de buitenlandse staf. Zo stond het ook in een notitie voor de universiteitsraad waarop de redactie zich baseerde. Maar dat blijkt te berusten op een misverstand, aldus bestuurssecretaris van FSE, Rob Kock. "Er zijn wel al een hoop medewerkers bezig met Nederlandse les." Hoeveel precies kan hij niet zeggen omdat de administratie vanwege personele problemen niet op orde is. Hij vermoedt dat het gebrek aan duidelijke aantallen heeft geleid tot de verwarring.

colofon

Redactie Wendy Degens (hoofdredacteur), Deborah Blekkenhorst, Peter Doorackers, Cleo Freriks, Riki Janssen, Stefan Moens (financieel medewerker), Dennis Vaendel
Telefoon 043 3885390

E-mail observant@maastrichtuniversity.nl

Website www.observantonline.nl

Aan dit nummer werkten mee Wammes Bos, Tom Smejka, Gideon Koekoek *Ontwerp en illustraties* Simone Golob *Vertalingen* Maud Bovelander, Susanna MacDaniel *Druk* Janssen/Pers Gennep *Advertenties* Zie alle info onder het kopje 'service' op onze site.

PODCAST

OBSERVANT

HET AUDIOZUSJE VAN HET WEEKBLAD VAN DE UNIVERSITEIT MAASTRICHT, waarin we je bijpraten over wetenswaardigheden, bijzonderheden en nieuws over de universiteit en het studentenleven.

DE MEDEDELINGEN VAN DE UNIVERSITEIT, FACULTEITEN, SERVICECENTRA EN STUDENTEN-ORGANISATIES ZIJN TE VINDEN OP WWW.OBSERVANTONLINE.NL

Terre des Hommes Stop kinderuitbuiting

Terre des Hommes Maastricht
Een goede doelen tweedehandswinkel

Iedere dag vullen we ons aanbod aan met goede kleding, schoenen, tassen, speelgoed, interessante boeken en leuke spullen voor in huis. Met de opbrengst leveren wij een bijdrage aan de bestrijding van kinderuitbuiting.

- Kom winkelen
- Doneer spullen
- Help in de winkel als vrijwilliger

Terre des Hommes Winkel

Dorpstraat 18A | Heer Maastricht | tel.: 06 27 27 89 34
www.facebook.com/TdHMaastricht en [Instagram](https://www.instagram.com/TdHMaastricht)

Openingstijden

Ma: 13.30 uur - 17.00 uur
 Di t/m za: 10.00 uur - 17.00 uur